

Motion

1976/77: 1142

av herr Werner m. fl.
om idrottspolitiken

Idrott och tävlingslekar har funnits och finns i varje samhällsform. Idrotten är en del av den mänskliga kulturen. Dess innehåll har förändrats med samhällsformerna. Den är nu ett av de fritidsintressen som engagerar flest människor.

Miljontals människor bedriver i Sverige idrottslig verksamhet av något slag. Idrotten är således en rörelse på massbasis. Den har en betydelsefull social funktion. Den ger möjlighet till aktiv samvaro, skapar gemenskap, kan ge kamratskap och vänskap. Den befördrar folkhälsan. Idrotten har haft en stor betydelse för att dämpa klassamhällets utslagningsmekanismer.

Den organiserade tävlingsidrotten är ett viktigt inslag i idrotten. Den är i sig en massrörelse. Även i organiserad form samlar idrotten flera miljoner människor till aktivitet eller engagemang. Ur denna massrörelse har högklassig tävlingsidrott vuxit fram. Denna har massrörelsen som sin förutsättning och ger massrörelsen stimulans. Det finns ett klart samband mellan en idrottsklubbs framgångar och dess förmåga att bedriva en bred verksamhet, inte minst bland barn och ungdom.

Det är i det kapitalistiska systemets logik att kapitalägarna försöker slå mynt av allt. Idrotten utgör här inget undantag. Mäktiga kapitalintressen utnyttjar på olika sätt idrotten för sina syften. De har skapat en omfattande marknad för fritids- och idrottsutrustning. Detta är i sig inte att skapa konstlade behov. Idrottsutövning kräver vissa kläder och viss utrustning. Men kapitalet använder sig av framstående idrottsmän och -kvinnor för att kunna skapa märkesstatus och försälja överkvalificerad utrustning i massupplaga och detta till överpriser.

Främst barn och ungdom blir denna reklams lätta offer. Att ha en bordtennisracket med samma specialgummi som idolen och med dennes namnteckning och bild på, att ha samma träningsskor som "stjärnorna" utvecklas lätt till ett *måste* bland barnen. De nöjer sig inte med enklare utrustning trots att sådan skulle vara fullt tillräcklig för deras kunnande och behov.

Den s. k. skidpoolens – en grupp svenska skidtillverkare – hot mot Skidförbundet att dess stöd till förbundet om ca 305 000 kr. om året skall dras in, om inte förbundet upphör med sitt samarbete med KF för att få fram vettiga och billiga skidor för motionsåkare, är ett öppet exempel på hur fritidsprofitorerna tänker.

Idrottens kommersialisering

Det är nu inte bara olika utrustningsfabrikanter som söker sko sig på idrotten. Företag inom alla branscher nästlar sig in i idrotten eftersom de upptäckt att detta skapar goodwill för företagets produkter. Reklamen dominerar tävlingsprogrambladen, omgärdar hela arenorna och präglar idrottsutövarnas dräkter. Idrotten har blivit beroende av stöd från kapitalet. På de kommersiellt mest "utvecklingsbara" sporterna satsar företagen mest pengar. I vissa sporter är tävlingar nästan reducerade till biprodukter till reklamjippon. Speciellt elitidrotten, men allt större delar av tävlingsidrotten också på lägre nivåer, köps av industrin.

Detta får för idrotten menliga följder. En idrottsklubbs tävlingsframgångar spelar roll för dess reklamvärde, och dess reklamvärde spelar roll för hur mycket pengar klubben kan få in, och detta i sin tur har en avgörande betydelse för hur bred verksamhet t. ex. bland ungdom som klubben kan bedriva. De kapitalistiska marknadslagarna börjar tränga in i seriesystemen. Placeringen i serie eller mästerskap gäller inte längre enbart äran utan också de kommersiella "sponsorernas" beredskap till fortsatta ekonomiska satsningar.

Det kan gälla en idrottsklubbs möjligheter att existera. Idrottsutövarna hetsas. Och människobandeln med spelare och tävlande breder ut sig. De aktiva blir som andra investeringar. Inom de mest publika bollsporterna försöker man alltmör att köpa ihop lag. Klubbar med möjligheter att nå framgångar till följd av bred ungdomsverksamhet, kan många gånger stoppas i sin utveckling genom att bättre ställda föreningar köper deras bästa eller mest talangfulla förmågor. Ungdomsverksamheten och därmed en stor del av idrottens sociala värde trängs tillbaka av jakten efter "färdiga" aktörer.

Kommersialiseringen av idrotten har också följder på ett ideologiskt plan. Den främjar elitiska föreställningar. Den sätter pengarna i centrum som viktigare än kamratskap och gemenskap.

Kommersialiseringen av idrotten är en följd dels av kapitalägarnas försök att slå mynt av idrottsintresset, dels av bristande sambälleliga ekonomiska insatser. Kommersialiseringen medför högst olikartade villkor för olika idrottsgrenar. Men också mellan olika utövare inom samma gren kan villkoren vara helt olika.

Småklubbar

Småklubbar, som bär upp idrotten och gör den till en massrörelse, brottas i allmänhet med mycket svåra ekonomiska problem. Kassörer och andra styrelsefunktionärer måste stänga pannorna blodiga för att få finanserna att gå ihop. Bingoverksamhet, lotterier och andra sätt att dra in pengar till klubben får ta en så stor del av många ledares tid, att det går ut över de insatser för sporten som de skulle kunna göra. Många ledare och andra

medlemmar i dessa klubbar får inte bara lägga ner en stor del av sin fritid för att klara klubbarnas finanser, de tvingas också satsa pengar ur egna fickor för att idrottsverksamheten skall bestå.

Kvinnoidrotten

Speciellt eftersatta är de föreningar eller sektioner inom föreningar som sysslar med kvinnoidrott. Här kommer manssamhällets kvinnofördomar till klara och groteska uttryck. Kvinnoidrotten diskrimineras både ekonomiskt, ideologiskt och genom massmedia. Idrotten ses som männens värld, där kvinnor bara skall få hålla till i utkanterna.

I rikspressen och etermedia refereras sällan eller aldrig kvinnoidrott. Undantag görs ihland för sådana grenar som en i kvinnofrågan med få undantag konservativ journalistkår uppfattar som passande för den "kvinnliga mjukheten" eller där någon individuell förmåga hedöms som vacker nog. Vissa kvinnotävlingar kan också visas som kuriosor, eller om de råkar pågå samtidigt med mäns tävlingar. Hur många gånger har t. ex. TV-sporten rapporterat från en allsvensk match för damer i bandy, basket eller handboll? Svenska flickor kan t. o. m. vinna internationella mästerskap utan att det ges mera utrymme än möjligen ett omnämnande i förbigående i såväl TV, radio som dagspress. Jämför detta med det utrymme vissa enskilda manliga idrottsutövare får. En manlig idrottsstjärna kan man kosta på stora rubriker och långa intervjuer bara han råkar fälla ett dumt och enligt honom själv icke menat yttrande om kvinnoidrotten.

Hur kvinnoidrotten refereras i massmedia hänger ihop med hur den behandlas inom idrottsrörelsen. Det finns undantag, men allmänt gäller att kvinnoidrotten eftersätts. Den får de sämsta ekonomiska förutsättningarna. Kvinnorna får sämre träningsmöjligheter och ofta mera primitiva tävlingsvillkor. De får i de flesta grenar långt färre tillfällen att mäta sig med och spöras av internationell konkurrens. Många gånger hör man kvinnor säga att de idrottar trots förbunds- och klubbstyrelser. Kvinnoidrottens sämre förutsättningar har skapat en brist på ledare. Mansdominansen inom idrottsrörelsen är i det närmaste total.

Grunden för kvinnoförtrycket inom idrotten finns i den härskande kvinnofientliga ideologin och i könsrollsfördomarna. Där hyllas ett passivt och undergivet kvinnoideal. Kämpatag, styrka, tävlingsambitioner strider mot denna kvinnobild. Fortfarande existerar och odlas sådana fördomar som att kvinnor inte skall ha muskler och att det inte skall få synas att de svettas.

Handikappidrotten

Vad vi i inledningen sagt om idrottens positiva sociala betydelse gäller i lika hög grad för handikappidrotten. Därtill kommer att handikappidrottens

betydelse för uppehållande och rehabiliterande träning inte kan överskattas. Det är först på senare år som handikappidrotten på allvar uppmärksamats här i landet, som en följd av svenska handikappidrottarens stora framgångar vid internationella tävlingar. För även inom denna del av idrotten finns tävlingsverksamhet som fungerar som inspirationskälla för de många aktiva.

Det svenska handikappidrottsförbundet har i dag 34 000 medlemmar, men antalet som deltar i någon av dess verksamheter är avsevärt mycket större och borde vara ännu större. Man sysslar med praktiskt taget alla slag av konventionella idrottsgrenar plus några som skapats inom handikappidrotten.

Handikappidrotten har i dag två stora problem. Det ena är tillgängligheten till idrottsanläggningar. För idrottsanläggningar gäller samma regler som för övriga offentliga byggnader och lokaler, att de skall göras handikappvänliga. Men många äldre anläggningar fyller inte ens lågt ställda krav på tillgänglighet och även nya anläggningar har stora brister, vanligtvis på grund av okunnighet hos dem som planerar och bygger och att man ännu inte alltid räknar med handikappade som aktiva idrottsutövare.

Det andra stora problemet som handikappidrotten brottas med är ekonomin. Handikappidrotten har inga inkomster från sin tävlingsverksamhet utan i stället stora kostnader för att hålla den i gång. Just inom handikappidrotten är det av avgörande betydelse att kunna utföra en aktiverande och i viss mån även uppsökande verksamhet. För detta fordras konsulenter ute i distrikten. Man har även stort behov av instruktörer för de olika idrottsgrenarna. F. n. får man helt lita till frivilliga krafter, och dessa räcker inte på långt när till att fylla instruktörsbehovet. För att förbättra tävlingsverksamheten behöver man också möjligheter att anordna träningsläger.

Bristen på anläggningar

1970 års idrottspolitiska beslut innebar allmänna uttalanden till fördel för bredd- och motionsidrotten. Dessa uttalanden har bara delvis infriats. Förbättringar har skett, men i många kommuner släpar fortfarande antalet anläggningar långt efter behovet för bredd- och motionsidrott. Det skulle kunna anföras en rad exempel på detta. Bandyssituationen i Stockholm med omnejd är bara ett av de mest slående exemplen. I denna trakt finns en stor bredd på bandysporten men endast en konstfrusen bana. Bristen på spelplatser, speciellt under milda vintrar, gör att serier inte kan färdigspelas och ställer många klubbar, speciellt småklubbar, helt utan träningsmöjligheter på avsedda planer. Läget blir på så sätt ohållbart för denna idrottsgren. Det drabbar också motionsidrotten. Bandybanor ger ju genom sin storlek de bästa möjligheterna också för "allmänhetens åkning" jämfört med trånga "rinkar".

Frågor av det slaget är kommunala angelägenheter, men de visar nödvändigheten av att de statliga bidragen till byggande av idrottsanläggningar utökas.

Ökat stöd till idrotten

Kommersialiseringen av idrotten måste motverkas. Det kan bara ske genom väsentligt utvidgade statliga insatser. I ett riksdagsbeslut från år 1939 fastställdes att 50 % av tipsmedlen, sedan vinsterna utdelats, skulle användas för idrottsliga ändamål. Detta beslut genomfördes aldrig på grund av det andra världskriget. Det finns anledning att återuppliva det.

Under 1976 inlämnades till AB Tiptjänst 1,8 miljarder tipsrader à 50 öre. Sedan vinsterna utdelats återstår 450 milj. kr. Hälften av detta blir 225 milj. kr. Detta belopp skulle utgöra en ökning av det statliga stödet till idrotten på 81 500 000 kr. Dessa ytterligare medel bör användas som bidrag till kommunerna för uppförande av idrottsanläggningar, till stöd för småklubbar och kvinnoidrott och till stöd för handikappidrotten.

Ytterligare bidrag till idrottsanläggningar har såväl idrottsliga som konjunkturpolitiska motiv för sig. De anläggningar som medlen i första hand bör gå till är enkla men funktionsdugliga anläggningar som bör ligga i anslutning till bostadsområden. I första hand skall anläggningarna vara till för träning, men också ha kvalitet nog att kunna utnyttjas som tävlingsbanor. För att lösa problemet med idrottsanläggningars tillgänglighet bör bidrag av dessa medel också kunna användas till att göra befintliga idrottsanläggningar handikappvänliga. Dessutom bör handikappidrotten ges möjligheter till ett reellt inflytande över nya anläggningars utformning och inredning.

Ett villkor för anslagen skall vara att föreningar och enskilda skall ha möjlighet att kostnadsfritt utnyttja anläggningarna.

Stödet till småföreningarna måste starkt utvidgas. Detta kan ske i olika former. Statliga bidrag till kommunerna bör ges, som dessa skall använda för stöd till idrottsföreningar. Detta stöd skall naturligtvis inte inkräkta på de medel som ställs till Riksidrottsförbundets och förbundens förfogande. Statsbidrag till kommunalt stöd åt idrottsföreningar skall prioriteras åt småföreningar och åt föreningar eller sektioner för kvinnoidrott.

Ett särskilt aktivitetsstöd för handikappidrotten bör inrättas.

Av de extra 81 500 000 kr. till idrotten som föreslås i denna motion skall 50 milj. kr. användas för bidrag till kommunerna för byggnad av idrottsanläggningar, 26,5 milj. kr. till bidrag till kommunerna för föreningsstöd främst till småklubbar och kvinnoidrott och 5 milj. kr. till aktivitetsstöd åt handikappidrotten.

På sikt bör tipsmedlen – efter avdrag för vinster och AB Tiptjänsts omkostnader – oavkortat gå till idrotten.

Ytterligare åtgärder

Ett system med kommunalt anställda idrottstränare och instruktörer bör byggas upp. Dessa bör dels ha som uppgift att leda motionsverksamhet, ge enskilda tränings- och motionsråd, dels kunna bistå idrottsföreningarna

med råd eller ledning av deras träning. Statliga medel bör framdeles anslås till bidrag till sådana tjänster.

Icke-professionella ledare bör kunna få ekonomiskt stöd för sin verksamhet. En metod som bör övervägas är att idrottsledare skall kunna få ersättning på samma sätt som studieledare inom bildningsförbunden. På detta sätt skulle man kunna komma ifrån att idrottsledarna, som nu ofta är fallet, själva måste betala för att kunna fungera i sina funktioner. Vidare bör övervägas om inte kommunerna skulle kunna bistå mindre föreningar i vissa administrativa uppgifter. Statsbidrag till detta bör framdeles också komma i fråga.

Utredning om elitidrottens villkor

Kommersialiseringen av idrotten är mest utbredd inom elitidrotten. Många idrottsföreningar drivs nästan som kommersiella företag. Pengar "under bordet" blir allt vanligare. Detta är en utveckling som måste motverkas.

Elitidrott är en viktig del av idrottsrörelsen. Den kan jämföras med ett sorts artisteri. Den skall tjäna idrotten och stimulera idrottsintresset. Den skall icke tjäna storfinansen.

Formerna för de samhällsinsatser som behövs för att motverka kommersialiseringen av elitidrotten bör övervägas i en särskild utredning. Denna bör diskutera någon form av idrottsstipendier som ett alternativ till kommersialismen och för tryggare förhållanden för de idrottande. Vidare bör där problemet övervägas hur elitidrottens aktiva kan ges trygghet efter den aktiva perioden. Livet skall inte "ta slut" när den aktiva perioden är över.

Hemställan

Med hänvisning till ovanstående föreslås
att riksdagen beslutar

1. att till idrotten anslå ett belopp om 225 000 000 kr. motsvarande 50 % av tipsmedlen sedan vinsterna utbetalats, varav 143 500 000 kr. i enlighet med förslagen i budgetpropositionens 13:e bilaga punkten "I. Idrott" och resterande 81 500 000 kr. i enlighet med vad som förordas i motionen om särskilda anslag till kommunala idrottsanläggningar, stöd till småföreningar och kvinnoidrott samt handikappidrotten.
2. att efter en övergångsperiod om tre år en summa motsvarande hela summan tipsmedel, sedan vinsterna utbetalats och AB Tipstjänsts omkostnader täckts, årligen bör anslas till idrotts- och friluftssändamål.
3. att hos regeringen hemställa om utredning och förslag om utbyggnad av ett system med kommunalt anställda idrotts- och fritidsinstruktörer.

4. att hos regeringen hemställa om förslag till åtgärder för ekonomiskt och annat stöd till icke-professionella idrottsledare.
5. att hos regeringen hemställa om tillsättandet av en parlamentarisk utredning, som skall utreda hur kommersialismens grepp över idrotten bör brytas och hur ett samhällsstöd till elitidrottens utövare bör utformas.

Stockholm den 25 januari 1977

LARS WERNER (vpk)

EIVOR MARKLUND (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

BERTIL MÅBRINK (vpk)

JÖRN SVENSSON (vpk)

i Malmö

KARL HALLGREN (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

KARIN NORDLANDER (vpk)

ROLF HAGEL (vpk)

LARS-OVE HAGBERG (vpk)

i Borlänge